

Kirjoita asiantuntevasti

torstai 4.2.2021

Maija Lepola

Ohjelmassa tänään

- Huomioita tekstianalyyseista
- Lähdeviiteharjoitus
- Tekstin sujuva eteneminen ja sidosteisuus
- Argumentaation perusteita

Kielellisiä huomioita tekstianalyysitehtävistä

Hyvää työtä!

- Pääosin tarkkaa työtä, hyviä havaintoja ja analyysia
- Eniten haasteita lähteiden merkitsemisessä

Tekstin rakenne ja kappalejako

- Alussa hyvä olla jonkinlainen johdatus tekstin aiheeseen:
Tässä tekstissä esittelen/käsittelen...
Valitsin analysoitavaksi...

Kappalejako

- Kaksi vaihtoehtoa: kappaleiden väliin tyhjä rivi (oletusasetus) tai seuraavan kappaleen alkuun sisennys
- Kappaleen pituus: pääsääntöisesti 5–15 riviä, minimi kaksi virkettä (yleensä enemmänkin)
- Pitkien kappaleiden jakamisessa osiin auttaa esim. ideavirke–tukivirke-tekniikka: yksi pääasia yhdessä kappaleessa

Sanavalinnat ja termit

- Kandidaatin kirjallinen työ / Kirjallinen osio
 - > kandidaatintutkielma tai opinnäytetyö
- Maisterin/Maisterivaiheen kirjallinen opinnäyte(työ) = ?
- Kirjallisuuskatsaus / Kirjallisuustyö
 - > kirjallisuustutkimus
- Luku / kappale?

(pää)luku
alaluku
kappale
virke
lause
rakenne
sana

Henkilöön viittaaminen

- Uuden kappaleen alussa: ei *hän* vaan nimi

- Viittaaminen itseensä tekstissä?

Itselleni on kiinnostavaa... >> Minusta / Mielestäni jne.

> *minä*-sanaa ei tarvitse turhaan vältellä!

Numerot ja viivat

- Numerot 1–10 kirjoitetaan kirjaimin
- Viivat
 - pitkä = ajatusviiva: välimatka (mistä mihin) tai lauseiden välillä
 - lyhyt = yhdysmerkki: yhdyssanoissa

20–30-vuotias

Tuntematon sotilas -elokuva (moniosainen nimi + välilyönti + yhdysmerkki)

Lisää verbejä

- Tämän tekstianalyysin kohteena on
 - > Tämä tekstianalyysi käsittelee
- Opinnäyte on sisällöltään laaja ja aiheeseen perusteellisesti paneutuva
 - > Opinnäyte on laaja(-alainen) ja paneutuu aiheeseen perusteellisesti
- - - sisältää perusteluja aiheen valintaan ja sen merkityksellisyyteen liittyen
 - > [kirjoittaja] perustelee aiheen valintaa ja sen merkityksellisyyttä

Kiinnitä huomiota rektioihin

- Hän taustoittaa suhteellisen pitkästi omasta polustaan alan pariin.
 - > taustoittaa + mitä (omaa polkuaan)
- Johdanto johdattaa hyvin mistä kirjoittajan mielenkiinto aiheeseen kumpuaa
 - > johdattaa siihen, mistä...
- ...pohjustaa lähtökohtansa taiteilijana sekä mikä on hänelle ominaisin tapa työskennellä
 - > ...sekä sen/sitä, mikä on...
- ...haluaa tutkia katsojan eri tapoja katsoa elokuvaa, mitä kaikkea katsomiskokemukseen liittyy, ja miten ihminen voisi...
 - > (sekä) sitä, mitä kaikkea... << mieluiten jaa useammaksi virkkeeksi

Yksikkö vai monikko?

- Pääosat ovat jaoteltu viiteen päälukuun
 - > ...on jaoteltu
- Aineistona on erilaiset kirjalliset lähteet
 - > Aineistona ovat erilaiset kirjalliset lähteet
 - tai: Aineistona on erilaisia kirjallisia lähteitä

Possessiivisuffiksit

- Pystyvät vaikuttamaan omaan hyvinvointiin
 - > omaan hyvinvointiinsa
- Kirjoittaja kertoo käyttäneen menetelmää x
 - > kertoo käyttäneensä
- Tutkimus on rajattu kahteen hänen tekemään produktion
 - > kahteen hänen tekemäänsä
- Hänen aidot ja rehelliset ajatukset
 - > ajatuksensa

minun voi usein jättää poisikin, poss.suff. riittää!

joka / mikä

- Hän huomasi omassa työssään epäkohtia mitkä pitää ottaa huomioon tulevaisuudessa
 - > epäkohtia, jotka
- Hän esittelee neljä produktiota, jossa hän on työskennellyt.
 - > neljä produktiota, joissa
- Valtaosa viitteistä on sisältöpainotteisia, joka edelleen hankaloittaa...
 - > mikä hankaloittaa (= se, että viitteet ovat sisältöpainotteisia)

Sanajärjestys

- Ne luovat mielikuvaa lukijalle, minkälaisesta tilasta on kyse
 - > Ne luovat lukijalle mielikuvaa (siitä), minkälaisesta...
- Ne ovatkin yksi lukijalle mielenkiintoisimpia asioita työssä
 - > Ne ovatkin lukijalle yksi mielenkiintoisimmista asioista työssä
tai: Lukijalle ne ovatkin...

Lauseenvastike vai sivulause: asioiden väliset suhteet

- Työn alussa esitetty johdanto mukailee hyvin koko työn sisältöä ja rakennetta, sisältäessään lukijan omia ajatuksia ja - -
 - > sillä/koska se sisältää
 - tai: ja se sisältää

Aikamuodot

- Johdanto oli suhteellisen lyhyt. Ensimmäisessä kappaleessa käsiteltiin...
 - > preesens: on, käsitellään

Toisto

- Kirjoittaja käsittelee - - . Kirjoittaja pohtii - - . Kirjoittaja palaa - - .
- Johdannon rakenne on - - . Johdannossa tulee esiin - - . Johdannossa korostetaan - - . Johdannossa myös perustellaan - - .

Ei pilkkua

- sekä – että
- ennen *kuin*-sanaa
- ennen *sekä*-sanaa
- lauseenvastikkeen kanssa
- ennen *ja*-sanaa (yleensä)

Jos sitaatti sisältää lainausmerkit

- Sitaatti erotetaan muusta tekstistä tavallisilla lainausmerkeillä
- Sitaatissa olevat lainausmerkit muuttuvat ”yksöislainausmerkeiksi”:
Lepolan mukaan ”sitaatissa olevat lainausmerkit muuttuvat ’yksöislainausmerkeiksi’”⁴.

⁴ Kirjoita asiantuntevasti -kurssi, Maija Lepola, kevät 2021.

Lähdeluettelo

- Sederholm, Helena: Kirjoittamisohje. Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu.
- Huom! Tästä lähteestä puuttuu vuosiluku.
- Kielijelppi. <https://blogs.helsinki.fi/kielijelppi/> [verkkosivusto] Luettu 30.1.2021.
- Tekstiviitteessä vain kirjoittajan sukunimi / julkaisija + vuosiluku
- Verkkolähteistä ei mainita vuosilukua (mutta lähdeluettelossa viittauspäivämäärä)

Tarkasta tekstistä ennen palauttamista...

- Onko lähteiden käyttö oikeaoppista?
- Onko teksti helposti luettavaa? Entä sidosteista?
- Eteneekö teksti aiheesta toiseen luontevasti? Kappalejako?

Lähdeviiteharjoitus (10 min)

Tekstin sidosteisuus

Sidosteisuus on ajattelun auki kirjoittamista

- Kirjoittamisen tyypiongelma: kirjoittaja tietää liian hyvin mistä kirjoittaa
- Seurauksena tyypillisesti tiivistä kieltä, jossa asioiden väliset suhteet ovat piilossa
- Patenttiratkaisu: pisteiden ja sidoskeinojen lisääminen tekstiin.

Sidosteisuus on ajattelun auki kirjoittamista

Sidoskeinoja

- Käsitteelliset suhteet: ...*johtaa useisiin ongelmiin. Ratkaisut puolestaan ovat usein kalliita.*
- Toisto: ...*johtaa usein komplikaatioihin. Tyypillisiä komplikaatioita ovat...*
- Pronomini + käsite: ...*komplikaatioihin. Näistä komplikaatioista...* *

* Yksinäinen pronomini lakkaa paljon käsitteitä sisältävässä tekstissä olemasta sidoskeino!

Hyvä teksti: Sidosteisuus – (2) Toisto ja sanojen väliset suhteet

Analyysitehtävä: tarkastele oheista tekstikatkelmaa ja pyri osoittamaan kohdat, joissa esiintyy jompaakumpaa sidosteisuuden tyyppiä (lähimerkityksiset käsitteet / määritelmät ja toisto). Onko katkelmassa muita sidoskeinoja?

Filosofi Henri Bergsonin (2007) mukaan aikaa on mahdotonta kuvata millään matemaattisella mallilla tai teorialla ilman että todellinen aika vääristyisi. Bergsonin mukaan ajan kulussa on kyse sisäisestä kokemuksesta ja intuitiosta, asioista, joita ei voida mitata eikä toistaa. Sisäisessä kestossa mikään ei tapahdu samanlaisena uudestaan. Jos tätä sisäistä kokemusta edes yritetään järkeistää tai selittää, se tarkoittaa kokemuksen vääristymistä. Bergson korostaa sitä, että todellista aikaa ei voi havaita tarkkailemalla sivusta. Todellinen kokemus kestosta, puhdas aika, ei voi olla sen enempää sarja kokijan ulkopuolisia tapahtumia kuin abstrakti käsite ikuisuudestakaan. Todellinen aika on suoraa osallistumista hetkelliseen kokemukseen, ajatuksien tunnistamista intuitioksi, vapautta tehdä valintoja ja muuttaa asioiden kulkua.

Sidosteisuus on ajattelun auki kirjoittamista

- Tehtävä: muokkaa teksti sidoksisemmaksi.
- Vinkki: älä arkaile pisteen lisäämistä tai tekstin pidentämistä
- Kiinnitä huomiota kohtiin, joissa sidoksisuutta heikentää tekstin liiallinen tiiviys.

*Tulvariski on Pohjois-Suomessa korkeimmillaan keväällä, jolloin **sulamisvedet yhdistettynä jääpatoihin** voi johtaa veden pinnan nopeaan nousuun, jolloin **vaikutusten rakennuksille lisäksi** tulviminen voi estää ihmisten liikkumista ja siten lisätä kustannuksia.*

Sidosteisuus on ajattelun auki kirjoittamista

Huom: liian tiiviit kohdat

*Tulvariski on Pohjois-Suomessa korkeimmillaan keväällä, jolloin **sulamisvedet yhdistettynä jääpatoihin** voi johtaa veden pinnan nopeaan nousuun, jolloin **vaikutusten rakennuksille lisäksi** tulviminen voi estää ihmisten liikkumista ja siten lisätä kustannuksia.*

Esim.

Tulvariski on Pohjois-Suomessa korkeimmillaan keväällä. Tällöin sulamisvesien valuminen vesistöihin ja jääpatojen synty voivat yhdessä johtaa vedenpinnan nopeaan nousuun. Tulvat voivat paitsi aiheuttaa vahinkoa rakennuksille myös aiheuttaa kustannuksia estämällä ihmisten liikkumista.

Mikä esimerkissä luo sidosteisuutta?

Esikielellisyys voidaan ymmärtää kahdella tavalla, so. joko fylogeneettisesti tai ontogeneettisesti. Edellistä vaihtoehtoa edustavat viimeaikaiset yritykset perustella jotain tiettyä kieliteoriaa kehitysopillisesti. Nämä yritykset vaikuttavat ennenaikaisilta (ks. Haukioja 1993). Omasta puolestani tarkastelen esikielellisyyttä ontogeneettisesti, mikä merkitsee sitä, että keskityn lapsen kehityksessä siihen ajanjaksoon, jossa lapsella ei vielä ole kieltä. Yleisesti hyväksytyn käsityksen mukaisesti tämä ajanjakso kattaa lapsen 15 ensimmäistä kuukautta.

Mikä esimerkissä luo sidosteisuutta?

Esikielellisyys voidaan ymmärtää kahdella tavalla, **so. joko** fylogeneettisesti **tai** ontogeneettisesti. **Edellistä vaihtoehtoa** edustavat viimeaikaiset yritykset perustella jotain tiettyä kieliteoriaa kehitysopillisesti. **Nämä yritykset** vaikuttavat ennenaikaisilta (ks. Haukioja 1993). **Omasta puolestani** tarkastelen esikielellisyyttä **ontogeneettisesti, mikä merkitsee sitä**, että keskityn lapsen kehityksessä **sihen ajanjaksoon, jossa** lapsella ei vielä ole kieltä. Yleisesti hyväksytyn käsityksen mukaisesti **tämä ajanjakso** kattaa lapsen 15 ensimmäistä kuukautta.

Idea- ja tukivirketekniikka

Idea- ja tukivirketekniikka

- Hyödyllinen työkalu asiatekstin laatimisessa ja jäsentämisessä.
- Sopii erityisesti tieteenaloille, jotka eivät ole luonteeltaan kovin pohtivia, vaan tiukkaan faktaan perustuvia. Hyödyllinen kuitenkin kaikenlaisen asiatekstin tuottamisessa.
- Pääajatus: Jotta tekstikappaleessa olisi riittävästi asiaa, siinä tulee olla ainakin kaksi virkettä: *ideavirke* ja *tukivirke*.

Ideavirke (= ydinvirke)

- Kertoo kyseisen tekstikappaleen ydinajatuksen, pääasian.
- On usein tekstikappaleen alussa, kuin johdatuksena.
- Joskus toimii myös tekstikappaleen lopussa, yhteen kooten.
- Pitkässä tekstikappaleessa voi olla sekä alussa että lopussa.

Tukivirke

- Nimensä mukaisesti toimii ideavirkkeen tukena, selittää tai tarkentaa sitä.
- Yhdellä ideavirkkeellä voi olla monta tukivirkettä.
- Tukivirkkeet voivat olla esimerkiksi perusteluja, esimerkkejä tai täsmennyksiä ideavirkkeessä esitetyille asialle.

Tekstiesimerkki 1

Tämä kandidaatintyö keskittyy toimittajasuhteisiin ja tarkastelee niitä globaalin hankinnan näkökulmasta. Työn tavoitteena on eritellä globaalin toimintaympäristön aiheuttamia erityisvaatimuksia hankinnalle ja pohtia, miten toimittajasuhteita tulisi tällöin hoitaa.

Ideavirke kirkkaammalla punaisella, tukivirke tummemmalla.

Tekstiesimerkki 2

*Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan tieto ei siirry, vaan oppija luo sen itse. Hän valikoi ja tulkitsee informaatiota, jäsentää sitä aiemman tietonsa pohjalta ja siihen nivoen. Oppimisprosessi on kontekstisidonnaista ja ankkuroituu sosiaalisiin Vuorovaikutusprosesseihin ja niissä syntyneisiin merkityksiin. **Konstruktivistisen oppimiskäsityksen lähtökohtana ovat siis ihmislajille ominaiset toimintaprosessit ja niiden säätelyehdot.***

Tekstiesimerkki 3 (Hyvä teksti)

[yleistys] *Aiempaa tutkimusta oppilaiden ajatuksista kuvataidetta kohtaan on tehty melko vähän. [esimerkkejä: 1] Anniina Koivurova on tehnyt vuonna 2010 väitöstutkimuksen seitsemäsluokkalaisten kokemusmaailmasta kuvataidekontekstista käsin. Hän on kerännyt eläytymistarinoiden avulla seitsemäsluokkalaisilta tietoa kuvataideopetuksen tavoitteista, tuntien sisällöstä ja opettajan roolista. [2] Riina Tornikoski ja Elina Ylämäki ovat kirjoittaneet pro gradu -tutkielman vuonna 2009, jossa he tutkivat taito- ja taideaineiden asemaa perusopetuksessa. Siinä selvisi, että oppilaat pitävät taito- ja taideaineita tärkeänä osana koulunkäyntiä.*

Argumentaatio ja vakuuttavuus

Hyvä teksti: kolme tapaa argumentoida

- yleistys – esimerkit – ankkuroiminen (ydinvirke + tukivirkkeet)
- kuvaus – esimerkki – synteesi
- tavoite – keinot siihen pääsemiseksi – tavoitteen perustelut (+ arvottaminen)

- Millainen argumentointitapa on omalle alallesi ominaista? Miten sen voisi toteuttaa kappaleetasolla?

Maria Ohisalo (vihr.) 30.10: "Vihreät kannattaa huumeiden käytön rangaistavuudesta luopumista"

Se on täysin ristiriitaista. Ehkä se kertoo, että Ohisalo ei tunne poliisin tehtäväkenttää ja mitä ruohonjuuritasolla tapahtuu. Huumausaineisiin liittyy usein toisia huumausaineita, samat kauppiat siellä pyörivät ja aika harvat käyttäjät ovat puhtaita kannabiksenkäyttäjiä. Plus kaikki se oheisrikollisuus, mikä tähän liittyy, Rantanen sanoi.

Mari Rantanen (PS) IS 31.10.

Risikko ei itse olisi poliisiministerinä kannattanut kannabiksen käytön laillistamista.

– En, en missään nimessä. Olen sitä mieltä, että mikä on laitonta, on laitonta. *Paula Risikko (kok) IS 31.10.*

Esimerkit olivat mielipidevaikuttamista, jossa nimenomaisesti kaihdetaan läpinäkyvää argumentointia (jota taas esim. opinnäytteessä tarvitaan)

M. Rantanen: savuverho-argumentointivirhe, ei tartuta alkuperäiseen argumenttiin vaan luodaan negatiivisia mielleyhtymiä. (Tutkimus nimenomaan osoittaa, että diskriminointi vähentää oheisrikollisuutta.)

P. Risikko: moralistinen kehäpäätelmä eli ei väitteestä itsestään riippumatonta perustelua.

-> Pointti: Pyri selkeyteen ja pyri tuomaan tekstiin myös omasta vakaumuksestasi riippumattomia perusteluita.

Vakuuttavan tekstin perusominaisuudet

- Tyyli seuraa tarkoitusta
- Kirjoittajan oma ääni erottuu (mitä tämä tarkoittaa)?
- Teksti sisältää väitteitä ja perusteluita
- Väitteet osoitetaan väitteiksi ja perustelut perusteluiksi
- Teksti on sidosteista ja yksiselitteistä

Kotiläksy: tuo mukanasasi vaikuttava teksti

1. Valitse mieluiten teksti, jonka olet lukenut jo
2. Pohdi mikä tekstissä on vaikuttavaa: tyyli, argumentaatio, oivaltavuus, muu: mikä?
3. Poimi tekstistä 3 - 5 kohtaa, joita voit esitellä havainnollistavina esimerkkeinä
4. Valmistaudu esittelemään tekstiä ensi viikolla: avaa teksti valmiiksi omalle koneellesi ennen tuntia.

Muuta: teksti voi olla vaikka laajuudeltaan vaikkapa Kalle Päätalon tuotannon luokkaa, mutta muista poimia esimerkit!